

СТАТИСТИКА НА ОБЩЕСТВЕННОТО ЗДРАВЕ И ЗДРАВΟΣЛОВНИТЕ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

Нормативна регламентация

Регламентирането на статистическата дейност относно статистиката на общественото здраве и здравословните и безопасни условия на труд има два аспекта:

1. Законова регламентация, произтичаща от законодателството на Общността по отношение на статистиката на здравеопазването. Това включва:

- Регламент 1338/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно статистиката на Общността за общественото здраве издравето и безопасността на работното място;
- Регламент (ЕС) 2022/2294 на Комисията по отношение на статистиката за заведенията за здравно обслужване, човешките ресурси в областта на здравното обслужване и използването на здравното обслужване.

2. Националното законодателство, което отразява и прилага законодателството на Общността и разработените методологии и ръководства за конкретното приложение на регламентите. Националната статистическа програма съдържа изследванията, провеждани от НСИ и другите органи на статистиката.

Организация на статистическата дейност в областта на здравеопазването

Статистическата дейност в областта на здравеопазването се осъществява от НСИ и дирекция "Национални здравни данни и електронно здравеопазване" на Националния център по общественото здраве и анализи, които са органи на статистиката и се осъществява чрез провеждане на статистически изследвания от страна на двете ведомства и териториалните структури – ОСИ/ТСБ и дирекциите "Медицински дейности" на Регионалните здравни инспекции. Дейността се регламентира от разпоредбите на Закона за статистиката, Закона за здравето, Националната статистическа програма и Наредба № 1 от 27.02.2013 г. за предоставяне на медико-статистическа информация и на информация за медицинската дейност на лечебните заведения на Министъра на здравеопазването.

Чрез системата от статистически изследвания, включени в НСП и провеждани от НСИ и НЦОЗА се осигурява годишна статистическа информация за здравната мрежа по видове лечебни и здравни заведения. Статистическите изследвания, провеждани от НЦОЗА осигуряват информацията за дейността на заведенията, използване на легловия фонд, хирургически операции, диспансерното обслужване в специализираните заведения и други. Интегрираното използване на данните от статистическите изследвания на двете ведомства, органи на статистиката, дава възможност за цялостно характеризиране на системата на здравеопазването и дейността на лечебните и здравни заведения в съответствие с действащата нормативна уредба.

Лечебни заведения за болнична и извънболнична помощ и здравни заведения

Цел на изследването: Целта на това статистическо изследване е да се получи информация за здравната мрежа по видове лечебни и здравни заведения и териториалното им разпределение, както и за медицинския персонал по специалности и категории. Методологията на изследването е в съответствие със заложените в Регламент (ЕС) 2022/2294 дефиниции.

При анализиране на данните за здравната мрежа трябва да се има предвид, че броят на заведенията и легловият фонд се променят не само в резултат на разкриване и закриване на заведения, но и поради промени, свързани с преобразуване на заведенията от един вид в други или обединяване на заведения. Следва да се отчетат и някои специфични особености на дейностите по медицинското обслужване. Здравните и лечебни заведения не са свързани пряко с обслужването на населението на едно населено място или дори община. Голяма част от тези заведения обслужват населението на една област или група общини, а специализираните здравни заведения-онкологични, кожно-венерологични, психиатрични, за белодробни болести и др.,

обслужват населението на 2 или 3 области. Заведенията с национален обхват, независимо от тяхното местонамиране, обслужват населението на цялата страна.

Обект на изучаване са лечебните и здравни заведения в страната: болнични, извънболнични и други лечебни и здравни заведения и съвкупността на медицинския персонал – лекари, лекари по дентална медицина, фармацевти, медицински специалисти по „Здравни грижи”, работещи в лечебните и здравни заведения.

Изследването обхваща всички болнични заведения (болници и центрове със стационар), от лечебните заведения за извънболнична помощ - медицинските центрове, денталните центрове, медико-денталните центрове, диагностично-консултативните центрове, самостоятелните медико-диагностични и медико-технически лаборатории, амбулатории по здравни грижи (от 2022 г.). Данните за медицинските специалисти в индивидуалните и групови практики за първична и специализирана медицинска или дентална помощ се получават от Националната здравноосигурителна каса.

В съвкупността на другите лечебни и здравни заведения са включени: центрoвете за спешна медицинска помощ, самостоятелните центрове за трансфузионна хематология, хосписите, медицинските университети и колежи, общините –за медицинския персонал в училищата на издръжка от общината, националните центрове без легла, регионалните здравни инспекции, домовете за медико-социални грижи за деца, центрoвете за комплексно обслужване на деца с увекдания и хронични заболявания.

Легловият фонд включва броя на действително разкритите и временно закритите за срок по-малък от шест месеца легла, но не включва временно разкритите легла. Осигуреността на населението с болнични легла се изчислява по състояние към 31.12. на съответната година.

Съгласно хармонизирана методология, прилагана от Евростат, СЗО и ОИСР, до 2014 г. леглата в болничните заведения (болници и центрове със стационар) се групират в следната статистическа групировка:

- Легла за активно и интензивно лечение,
- Психиатрични легла,
- Легла за дългосрочна грижа,
- Други легла.

Детайлни статистически данни за болничните легла по видове се предоставят от годишните статистически изследвания, провеждани от НЦОЗА и включени в Националната статистическа програма.

Психиатричните легла включват всички легла в Психиатрични болници и Центрове за психично здраве.

В броя на *леглата за дългосрочна грижа* се включват леглата за долекуване и продължително лечение във всички лечебни заведения за болнична помощ, включително тези в Специализираните болници за долекуване и продължително лечение и Специализираните болници за долекуване, продължително лечение и рехабилитация.

В групата *Други легла* се включват леглата за физикална и рехабилитационна медицина, легла за дневен и домашен стационар.

От 2015 г. се прилага нова ревизирана групировка:

- Легла за активно и интензивно лечение,
- Легла за рехабилитационна грижа,
- Легла за дългосрочна грижа,
- Други легла.

Психиатричните легла са разпределени по видове.

Приложението на статистическата методология по отношение на статистическата групировка на видовете легла в заведенията за болнична помощ се валидира от Евростат за всички страни-членки.

В броя на медицинския персонал (физически лица) се включват практикуващите в лечебните и здравни заведения, независимо от ведомствената подчиненост на заведенията. Включват се и медицинските специалисти, работещи в самостоятелни детски ясли и яслени групи в състава на детските градини. От 2022 г. в броя на медицинския персонал се включват практикуващи медицински специалисти в амбулатории за здравни грижи.

Практикуващите лекари¹ извършват услуги директно на пациенти. Задълженията на практикуващите лекари включват: извършване на медицински преглед и поставяне на диагноза, предписване на лекарства и определяне на лечение за диагностицирани заболявания, разстройства или наранявания, осигуряване на специализирано медицинско или хирургично лечение за определени типове заболявания, разстройства или наранявания, предоставяне на съвет за и прилагане на превантивни медицински методи или лечение. Включват се: лица, които са завършили медицински университет (получили са съответната диплома) и са лицензирани (имат право да практикуват); стажанти и лекари живеещи в болници (със съответната диплома, които осигуряват обслужване под ръководството на други лекари по време на следдипломно стажуване в здравно заведение); наети или самостоятелно заети лекари, осигуряващи услуги независимо от мястото, където се предлага услугата; чуждестранни лекари, които имат право (са лицензирани) да практикуват и практикуват активно в страната.

Практикуващите лекари по дентална медицина осигуряват директни грижи на пациенти. Задълженията на практикуващите лекари по дентална медицина включват: диагностициране, консултиране и предоставяне на необходимото дентално лечение, извършване на хирургически, медицински и други лечебни дейности по отношение определени видове заболявания или разстройства на зъбите и устата. Включват се: лица, които са завършили обучение по дентална медицина/стоматология в университет (получили са съответната диплома) и са лицензирани (имат право да практикуват); стажанти (със съответната диплома, които осигуряват обслужване под ръководството на други лекари по дентална медицина или дентални специалисти по време на следдипломно стажуване в здравно заведение); наети или самостоятелно заети лекари по дентална медицина, осигуряващи услуги независимо от мястото, където се предлага услугата; чуждестранни лекари по дентална медицина, които имат право (са лицензирани) да практикуват и практикуват активно в страната.

От съвкупностите на практикуващите лекари и лекари по дентална медицина се изключват: студенти, които все още не са завършили образованието си; лекари и лекари по дентална медицина/дентални хирурзи, занимаващи се с административна, изследователска и друга работа, която изключва директен контакт с пациенти; безработни и пенсионирани лекари; лекари работещи в чужбина.

Разпределението на лекарите по специалности се отнася до практикуваната от тях специалност, като се прилага номенклатурата на специалностите в системата на здравеопазването в Р България в съответствие с Наредба № 1 от 22.01.2015 г. на Министерство на здравеопазването.

Осигуреността на населението с медицински персонал, както и показателите население на един лекар и на един лекар по дентална медицина, се изчисляват с броя на населението към края на съответната година.

Броят и структурите на населението към края на всяка година се изчисляват на база на данните от предходната година и данните за естественото и механичното движение на населението през текущата година. Оценката за населението към 31.12.2022 г. отразява промените в броя и структурите на населението, регистрирани при Преброяване 2021. В тази връзка е налице прекъсване в динамичния ред за всички коефициенти за 2022 година.

Ревизия на данни

От 2018 г. има промяна в методиката на отчитане на практикуващите лекари и лекари по дентална медицина. Изменения са направени с оглед избягване на двойното отчитане и повишаване качеството на информацията. Във връзка с това и за осигуряване на съпоставимост, данните за периода 2010 - 2017 г. са ревизирани както следва:

- медицинските специалисти (лекари и лекари по дентална медицина), работещи в практики, които обслужват повече от една община или област са включени в общия брой на медицинските специалисти, но не са разпределени по общини или съответно по области.

- лекарите, работещи в специализирани практики по договор с НЗОК, са разпределени по специалността, по която работят. Тези от тях, които работят по повече от една специалност, са включени в общия брой на лекарите, но не са разпределени по специалности.

При анализ на данните за по-дълъг период от време трябва да се има предвид, че за 2010 г. има прекъсване на динамичните редове по отношение на териториалното разпределение на лекарите и лекарите по дентална медицина и разпределението на лекарите по специалности.

Публичност и прозрачност

Ежегодно НСИ издава публикация “Здравеопазване”, в която се публикуват резултатите от регулярните статистически изследвания, провеждани от НСИ и НЦОЗА. Публикацията съдържа основни методологически пояснения.

Данни от статистическите наблюдения в областта на статистика на здравеопазването се публикуват в “Статистически справочник” (предварителни данни) и в “Статистически годишник” (окончателни данни).

Данни по основни показатели в областта на здравеопазването се представят чрез прессъобщения на интернет страницата на НСИ и се предоставят на потребители, при поискване, по установения в НСИ ред.

Потребители на информацията са Народното събрание, органите на изпълнителната власт, Националната здравноосигурителна каса, както и редица европейски и международни организации - Статистическата служба на ЕС (Евростат), Световната здравна организация, ОИСР, ЮНЕСКО, УНИЦЕФ и други.

На web страницата на НСИ (www.nsi.bg) е включена методологията на статистиката на здравеопазването, както и основни таблици с данни за смъртността по причини, здравната мрежа и др.